

Stichting Transitiecoalitie Voedsel
Waterweg 64
3731 HM DE BILT

De Bilt, 24 juni 2020

Betreft: Voeding sterk onderbelicht in Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024

Aan de Commissie VWS van de Tweede Kamer
Geachte leden van de Commissie,

Met deze brief wil Transitiecoalitie Voedsel reageren op de Nota Volksgezondheid van de staatssecretaris van VWS, die op 25 mei j.l naar u is toegezonden.

We waarderen het dat in deze nota ruim aandacht besteed wordt aan het begrip “Positieve Gezondheid”, daarmee vanuit een bredere optiek en ook vanuit preventie kijkend naar de menselijke gezondheid.

Echter het onderwerp ‘Voeding en gezondheid’ is in deze nota sterk onderbelicht. Er wordt verwezen naar het Preventieakkoord en het Akkoord Verbetering Productsamenstelling. Helaas schieten ook deze beide akkoorden op dit terrein ernstig tekort.

Wij zijn van mening dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om tot een substantiële verbetering van gezonde eetpatronen en daarmee van de volksgezondheid te komen. Daarvoor is een veel sterkere sturing door de overheid noodzakelijk. Dit wordt ook onderkend in de recent – door de Europese Commissie uitgebrachte – ‘From farm to fork strategy’. We vertrouwen erop dat u zich bij de behandeling van deze nota laat inspireren door die Europese strategie. In de nota van de staatssecretaris is daar niets van terug te vinden.

De recente ervaring met COVID-19 maakt duidelijk dat veel mensen met metabole ziekten/ obesitas extra kwetsbaar zijn door falen van het immuunsysteem. 1600 wetenschappers hebben dat onlangs nog onder de aandacht gebracht (<https://nos.nl/2334347>)

De overheid moet – naast het bevorderen van een gezonde leefstijl - sterker sturen op meer consumptie van gezond voedsel. Transitiecoalitie Voedsel vindt dat gezonde producten in verhouding goedkoper moeten worden en ongezonde producten duurder. Door de externe kosten van voedsel gerelateerde gezondheidszorg te internaliseren in prijzen in de gehele keten, zullen producten met een sterke impact op de zorg in prijs toenemen en producten met gezondheidswinst voor consumenten aantrekkelijker worden.

Op een drietal punten willen wij nader ingaan. Dat zijn: productsamenstelling, de voedselomgeving en de fiscale instrumenten.

Productsamenstelling

Bij de Coronacrisis bleek het aantal mensen met obesitas op de intensive care bedden onevenredig hoog. Dat betekent dat er bij de beleidsontwikkeling over gezond voedsel en productverbetering meer aandacht moet zijn voor recente ontwikkelingen in de voedingswetenschap over de oorzaken van obesitas. Dan blijkt dat een sterke consumptie van ultraprocesseerde food (sterk bewerkt voedsel) een belangrijke oorzaak vormt van overgewicht omdat dit soort voedsel leidt tot extra inname van calorieën. (Een aantal onderzoeken van de laatste jaren zijn in bijlage I bijgevoegd)

In een recente consultatie van het ministerie van VWS over productsamenstelling en de aanpassing van het Akkoord Verbetering Productsamenstelling wordt gefocust op verzadigd vet, suiker en zout in voedingsmiddelen. Het kan toch niet zo zijn dat bij nieuw beleid voor productverbetering voedingsvezels, micronutriënten, (snelle) koolhydraten en eiwitten buiten beschouwing blijven.

De huidige strategie van convenanten met het bedrijfsleven voor de productsamenstelling is te vrijblijvend. Wettelijke regels zijn onmisbaar. Door het ontbreken van sancties en scherpe doelstellingen voor korte en lange termijn gaat de verbetering van de producten te langzaam.

Scherpere maatregelen om de consumptie van 'ultra-processed food' te verminderen zijn onontkoombaar. Het zou goed zijn als het ministerie over dit onderwerp een advies zou vragen aan de Gezondheidsraad omdat na het verschijnen van de Richtlijnen Goede Voeding van de Gezondheidsraad in 2015 heel veel onderzoek is verschenen over de relatie tussen 'ultra-processed food' en obesitas.

Voedselomgeving

De gezonde en duurzame keuze zou de gemakkelijkste keuze moeten worden. De huidige voedselomgeving stimuleert de consumptie van ongezond voedsel. Dat geldt voor de marketing (reclame en promotie) van producten, het aanbod in supermarkten, zorginstellingen, kantines e.d. Uit een benchmark van de Transitiecoalitie Voedsel en Questionmark blijkt dat 80% van de aanbiedingen door supermarkten producten betreft die niet in de "Schijf van Vijf" staan. We verwachten van supermarkten dat ze hun aanbod en de promotie meer selecteren op gezondheid. Gezond en duurzaam voedselaanbod in supermarkten zou de norm moeten zijn en dus ook in assortiment en marketing terug te zien moeten zijn. Ook dit kan worden gestimuleerd door beleidsmaatregelen. Het zou 'not done' moeten zijn om promotiecampagnes te voeren voor alcohol, zoete frisdranken of rood vlees. Hetzelfde geldt voor marketing gericht op kinderen voor ongezonde producten.

We verwachten van overheidskantines dat serieus werk gemaakt wordt van een gezonder en duurzamer aanbod. Dat principes verder dan ‘nudging’ gebruikt worden om consumenten te stimuleren gezonder te eten. Overheidskantines moeten een voorbeeldrol vervullen voor alle kantines in Nederland, onder het motto “Gezonde werknemers door gezonde voeding”.

Voedselvaardigheden

Het creëren van een gezonde voedselomgeving dient al te beginnen op scholen. Voedseleducatie en gezonde schoollunches zijn essentieel om kinderen bewuster te leren omgaan met eten, gezond voedsel te leren waarderen en leren dat voedsel meer kan zijn dan voorzien in je energiebehoefte. Voedselonderwijs hoort gewoon in het curriculum.

Fiscale prikkels.

In het voedselsysteem is sprake van marktfalen omdat externe kosten van dit systeem niet in de prijzen tot uiting komen. Het wordt tijd dat fiscale prikkels gebruikt gaan worden gezonde eetpatronen te stimuleren en om ongezond en onduurzaam voedsel duurder te maken. In de ‘From farm to fork strategy’ wordt hierop gezinspeeld. *“Fiscal incentives can also help support consumers’ selection of sustainable and healthy diets. The Commission’s proposal on value added tax (VAT) rates (currently under discussion in Council) could allow Member States to make a more targeted use of VAT rates to favour healthy and sustainable food choices”*.

Ook wordt in die Europese strategie aandacht gevraagd voor de externe kosten van het voedselsysteem (True cost, true price principe) en wordt van de lidstaten verwacht dat ze in hun beleid daar gevolg aan geven:

“EU tax systems should also aim to ensure that the price of different foods reflects their real costs in terms of use of finite natural resources, pollution, GHG emissions and other environmental externalities”.

Voorts wordt in de in opdracht van de Tweede Kamer opgestelde Brede Maatschappelijke Heroverwegingen (motie Sneller) ook sterk gepleit voor het sterker inzetten van het instrument van beprijzen om gezonde en duurzame voeding te bevorderen (zie advies aan uw Kamer dd 20 april 2020).

In meer dan 40 landen is al een suikertaks ingevoerd (Foodlog 15 juni 2020). Dit blijkt wel degelijk een effectief middel te zijn om de consumptie van suikers te verminderen. We verzoeken u om de staatssecretaris te prikkelen de voorbereidingen voor een dergelijke suikertaks in Nederland ter hand te nemen.

Hetzelfde geldt voor voorstellen van de TAPP coalitie als het gaat om een heffing op vleesconsumptie. In een recente publicatie van het RIVM blijken de baten op lange termijn van een dergelijke benadering zeer gunstig te zijn. Ook de Europese strategie van ‘From farm to fork strategy’ wijst op de negatieve gezondheidseffecten van de

consumptie van rood vlees en bewerkt vlees. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van het WCRF, World Cancer Research Fund (www.wcrf.com).

Het lijkt ons nuttig als uw Commissie ook een onderzoek laat doen naar de mogelijkheden om 'Ultra-processed food' onder het hoge btw-tarief te brengen. Om daarmee een duidelijk signaal te geven over de gezondheidsrisico's.

Reeds eerder heeft het kabinet gepleit voor een verschuiving van de consumptie van dierlijk eiwit naar een grotere consumptie van plantaardig eiwit. Mede daarom is er vanuit de samenleving een sterk appel om de btw op groenten en fruit te verlagen of zelfs naar 0 te brengen. Het wordt nu tijd dat er meer prikkels gegeven worden om dit proces te versnellen.

Tot slot

Vanuit het oogpunt van volksgezondheid verwachten we dat in ander overheidsbeleid rekening gehouden wordt met gezondheidsvraagstukken. Andersom mag van volksgezondheidsbeleid verwacht worden dat rekening gehouden wordt met duurzaamheidsbeleid. Oftewel we pleiten voor een samenhangende aanpak gericht op gezonde én duurzame eetpatronen.

We zijn graag beschikbaar om onze voorstellen nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Transitiecoalitie Voedsel

Willem Lageweg

Joost de Jong

Natascha Kooiman